

Zarządzanie

Wybrane problemy zarządzania i finansów Studia przypadków

pod redakcją Wojciecha Grzegorzcyka

Dominik Bartczak^{*}, Aneta Brzeska^{}, Marcin Wójcik^{*}**

Przekształcenie ewidencji podatkowej na księgi handlowe na podstawie przedsiębiorstwa X

1. Wprowadzenie

Tematem niniejszego studium przypadku jest zagadnienie dotyczące przejścia z ewidencji podatkowej na księgi rachunkowe w wybranej jednostce handlowej X, a następnie zaprezentowanie wpływu wybranej i przyjętej polityki rachunkowości na wynik finansowy na podstawie operacji gospodarczych. Zbliżający się koniec roku to moment, w którym małe i średnie jednostki muszą sprawdzić, czy nie przekroczyły progu podatkowego, który zobowiązywałby je do zmiany zasad ewidencji operacji gospodarczych i z nowym rokiem do przejścia na ewidencję tychże operacji w księgach rachunkowych. Otwarcie ksiąg rachunkowych wiąże się z wieloma obowiązkami. Zagadnienie, które zostało poruszone w tym studium przypadku, przysparza wielu problemów przedsiębiorcom.

Celem stawianym przed niniejszym studium przypadku jest przybliżenie od strony praktycznej sporządzania bilansu otwarcia jednostki, która odstępuje od uproszczonej księgowości na rzecz prowadzenia ksiąg handlowych. W związku z tym opisano parametry wyceny bilansowej i najważniejsze zasady wyceny poszczególnych składników bilansu, m.in. wycenę zobowiązań i kapitału własnego oraz wycenę aktywów. Przy sporządzaniu przypadku wykorzystano wewnętrzne dane z przedsiębiorstwa, które prowadziło ewidencję podatkową i w roku 2013 przekroczyło limit obrotów.

2. Ogólna charakterystyka firmy

Jednostka X jest przedsiębiorstwem handlowo-usługowym prowadzonym na własny rachunek, na własną odpowiedzialność i we własnym imieniu przez osobę fizyczną. Firma rozpoczęła swoją działalnością w roku 1979. Zlokalizowana jest

^{*} Magister, doktorant, Katedra Rachunkowości, Wydział Zarządzania, Uniwersytet Łódzki.

^{**} Magister, doktorantka, Katedra Rachunkowości, Wydział Zarządzania, Uniwersytet Łódzki.

w niewielkim mieście powiatowym. Dysponuje trzema miejscami prowadzenia działalności gospodarczej. Skład osobowy firmy liczy 15 osób, w tym założyciela, jednego pracownika biurowego i 13 pracowników fizycznych. Przedmiotem działalności gospodarczej jednostki jest:

- a) zegarmistrzostwo,
- b) kupno-sprzedaż artykułów przemysłowych pochodzenia krajowego,
- c) handel artykułami budowlanymi,
- d) usługi budowlane i transportowe,
- e) wykonywanie robót ogólnobudowlanych, związanych ze wznoszeniem budynków,
- f) wykonywanie robót budowlanych w zakresie montażu i wznoszenia budynków oraz budowli z elementów prefabrykowanych,
- g) zagospodarowanie i sprzedaż nieruchomości na własny rachunek,
- h) kupno i sprzedaż nieruchomości na własny rachunek,
- i) wynajem nieruchomości na własny rachunek,
- j) sprzedaż hurtowa materiałów budowlanych i wyposażenia sanitarnego,
- k) sprzedaż detaliczna zegarów, zegarków oraz biżuterii.

Na dzień 31 grudnia 2013 r. w przedsiębiorstwie za cały miniony rok wykazano w podatkowej księdze przychodów i rozchodów dane, które prezentuje tabela 1.

Tabela 1. Przychody osiągnięte w roku 2013 przez jednostkę

Kolumna	Nazwa	Wartość (w zł)
7	Przychody ze sprzedanych towarów i usług	5 418 801, 26
8	Pozostałe przychody	300, 00
9	Razem przychód	5 419 101, 26

Źródło: oprac. własne.

3. Inwentaryzacja i wycena aktywów i zobowiązań firmy

Przekształcenie systemu ewidencyjno-informacyjnego przedsiębiorstwa było w jednostce X czynnością dwuetapową. W etapie I nastąpiło zamknięcie dotychczasowego systemu ewidencyjnego, a także dokonano inwentaryzacji. Etap II procesu przekształcenia systemu ewidencyjnego obejmował czynności przygotowawcze zmierzające do przejścia na ewidencję w formie ksiąg rachunkowych. W ramach tego etapu nastąpił wybór polityki rachunkowości określającej podstawowe zasady rachunkowości, metody wyceny, metody amortyzacji i inne elementy, które przedsiębiorstwo mogło ustalić w ramach swobody wyboru pozostawionej mu zgodnie z ustawą o rachunkowości.

Na dokumentację inwentaryzacji składało się:

- a) zarządzenie kierownika jednostki w sprawie przeprowadzenia inwentaryzacji,
- b) arkusze spisu z natury,
- c) protokół weryfikacji aktywów i pasywów,
- d) potwierdzenia sald rozrachunków (należności, zobowiązań, kredytów, środków pieniężnych w banku),
- e) protokół z inwentaryzacji gotówki w kasie,
- f) oświadczenie osób odpowiedzialnych materialnie.

Inwentaryzacja przeprowadzona w drodze spisu z natury, którą rozpoczęto 31.12.2013 r., wykazała następujące składniki majątku:

- a) środki trwałe, które przedstawia tabela 2:

Tabela 2. Środki trwałe (w zł)

Lp.	Nazwa środka trwałego	Wartość początkowa	Dotychczasowe umorzenie
1	Wózek widłowy	43 120	18 110,16
2	Samochód DAF	26 246,50	5 052,46
3	Agregat posadzkarski	10 000	2 566,52
4	Samochód ciężarowy KIA	62 600	22 953,26
5	Agregat tynkarski	15 810	2 766,75
6	Samochód ciężarowy MAX	42 383,90	18 648,80
7	Wyważarka dźwig MAX	22 204,65	7 938,19
8	Wyposażenie sklepu	17 180	1 717,98
9	Budynek usługowo-mieszkalny	630 0000	39 375
10	Meble	4 275,76	356,25
11	Samochód ciężarowy Mercedes Benz	26 555,10	2 190,78
12	Samochód ciężarowy KIA CEE0	47 786,89	1 592,88
	SUMA	6 618 162,8	123 269,03

Źródło: oprac. własne.

Dzięki temu, że przedsiębiorca dysponował informacjami z ewidencji środków trwałych i ewidencji wartości niematerialnych oraz prawnych, dane posłużyły do określenia tych składników w wartościach początkowych równych cenom ich nabycia. Pojawiają się one po stronie aktywów bilansu otwarcia. Wyposażenie jest równe zero, ponieważ jednostka gospodarcza całe zakupywane wyposażenie wprowadziła jednorazowo w koszty,

- b) zapasy towarów handlowych 642 000 zł – według cen zakupu,
- c) środki pieniężne w kasie w kwocie 1050,23 zł – saldo wynika z faktycznej ilości środków pieniężnych w kasie firmy w dniu przejścia na księgi rachunkowe; równocześnie jest to saldo początkowe dla pierwszego raportu kasowego.

Metodą uzgodnienia sald uzyskano następujące wyniki inwentaryzacji:

a) środki pieniężne na rachunku bankowym w wysokości 144 000 zł – saldem początkowym jest saldo końcowe wyciągu bankowego z dnia zakończenia prowadzenia księgi przychodów i rozchodów, czyli 31 grudnia 2013 r.;

b) zadłużenie z tytułu kredytu długoterminowego (udzielonego na 20 lat) 2 200 000 zł – jest jednym z głównych źródeł finansowania działalności gospodarczej, stan zadłużenia wobec banku wynika z uzyskanego z banku salda na ten dzień, dotyczącego rozliczenia kredytu; z uwagi na określony w ustawie wymóg odnoszący się do podziału na kredyty długo- i krótkoterminowe, sprawdzono zawarte z bankiem umowy;

c) należności z tytułu dostaw i usług w kwocie 96 000 zł – obowiązek uzgodnienia stanu tego salda spoczywa na wierzycielu, w związku z tym do dłużników został wysłany wypełniony druk „Potwierdzenie salda” i uzyskano potwierdzenie wykazanych w nim sald.

Metodą weryfikacji, poprzez porównanie danych ewidencyjnych z odpowiednimi dokumentami, zinwentaryzowano:

a) środki trwałe w budowie – 1 850 000 zł – wycenione w wysokości ogółu kosztów pozostających w bezpośrednim związku z ich nabyciem;

b) zobowiązania z tytułu dostaw i usług wynoszące 174 000 zł – z ustawy o rachunkowości (art. 26 ust. 1 pkt 3) wynika obowiązek inwentaryzacji zobowiązań, dlatego dokonano inwentaryzacji drogą porównania danych ksiąg rachunkowych z odpowiednimi dokumentami i zweryfikowano wartość tych składników; dłużnik nie musiał występować o uzgodnienie salda;

c) zobowiązanie wobec ZUS z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne – 9959,16 zł – jest to kwota wynikająca z deklaracji ZUS DRA za grudzień 2013 r.;

d) zobowiązanie wobec urzędu skarbowego z tytułu:

- zaliczki na podatek dochodowy 843 zł – według PIT-4 za grudzień 2013 r.,
- podatku należnego VAT 67 160 zł – kwota wynikająca z deklaracji VAT-7 za grudzień 2013 r.

Zdarzenia gospodarcze w okresie 01.01. – 31.12.2014 r.:

1. Zakończono budowę nieruchomości (środek trwały w budowie): 60% powierzchni przyjęto do własnego użytkowania, a pozostałą część przeznaczono na sprzedaż lub wynajem.

2. Zakupiono cztery komputery stacjonarne o wartości netto 2000 zł każdy i przyjęto je do użytkowania. Otrzymano fakturę VAT z terminem płatności: 30 dni.

3. Otrzymano fakturę VAT z odroczonym terminem płatności (21 dni) za zakupione towary:

Towar A	5000 szt. x 60 zł/szt. (netto),
Towar B	1000 szt. x 120 zł/szt. (netto),
Koszty transportu	5000 zł (netto).

4. Wszystkie zakupione towary przyjęto „na magazyn”.

5. Sprzedano odbiorcy:

Towar A 8000 szt. po 100 zł/szt. (netto),

Towar B 3000 szt. po 200 zł/szt. (netto),

Towar C 20 szt. x 1500 zł/szt. (netto).

Wystawiono fakturę VAT z terminem płatności: 21 dni.

6. Sprzedane towary wydano z magazynu.

7. Odbiorca uregulował przelewem całą należność.

8. Zapłacono przelewem wszystkie zobowiązania krótkoterminowe z poprzedniego okresu.

9. Otrzymano fakturę VAT za telefon i Internet w kwocie brutto 3600 zł (termin płatności faktury: 21 dni).

10. Zakupiono materiały biurowe o wartości 6000 zł brutto (płatność przelewem).

11. Zakupiono 1000 akcji spółki X (w celu odsprzedaży) po 7,25 zł/szt. Prowizja wyniosła 500 zł. Zapłacono przelewem.

12. Zakupiono trzyletnią usługę serwisu sprzętu IT za 4500 zł netto (płatność przelewem).

13. Obciążono rachunek bankowy firmy z tytułu spłaty raty kredytu i odsetek (równa rata kapitałowa).

14. Naliczono i wypłacono przelewem wynagrodzenia pracowników w kwotach:

a) Netto: 35 502 zł,

b) Brutto 50 000 zł,

c) PIT 3760 zł,

d) ZUS 10 738 zł

pracownik

e) ZUS 10 240 zł

pracodawca

15. Naliczono amortyzację środków trwałych.

16. Wyceniono inwestycje na koniec roku obrotowego przy założeniu, że kurs akcji X wyniósł 10 zł, a wartość rynkowa nieruchomości przeznaczonej na sprzedaż lub wynajem (z pkt. 1) wyniosła 1 000 000 zł.

17. Ustalono wynik finansowy.

Zadania dla czytelnika

1. Oblicz kwotę przychodów za 2013 r., która zobowiązuje jednostki gospodarcze do przejścia na księgi handlowe, jeżeli według tabeli 189/A/NBP/2013 z dnia 30 września 2013 r. kurs PLN/EUR wyniósł 4,2163. Następnie potwierdź lub zaprzecz obowiązkowi przejścia jednostki na pełną księgowość, a także oblicz i podaj różnicę kwot.

2. Sporządź bilans otwarcia jednostki na dzień 1 stycznia 2014 r. zgodnie z załącznikiem 1 do ustawy o rachunkowości oraz oblicz i podaj wartość kapitału podstawowego jednostki X (załącznik 2).

3. Na podstawie podanych w załączniku 1 założeń dokonaj ewidencji zdarzeń gospodarczych, zgodnie z dołączonym planem kont (załącznik 3).

Załącznik 1 – Założenia do ewidencji zdarzeń gospodarczych w księgach handlowych

Metody wyceny	GRUPA A:	GRUPA B:
Środki trwale niskocenne	ujmowane jednorazowo w kosztach	ujmowane łącznie i amortyzowane zgodnie z tabelą amortyzacyjną
Inwestycje w nieruchomości i wartości niematerialne i prawne	wycena według zasad przewidzianych dla środków trwałych	wycena w wartości godziwej
Inwestycje krótkoterminowe	wycena w cenie nabycia lub w wartości rynkowej, zależnie od tego, która z nich jest niższa	wycena w wartości rynkowej
Rozchód towarów	metoda LIFO	metoda FIFO
Tabela amortyzacyjna – grupa A		
Rodzaj środka trwałego	Okres użytkowania (lata)	Współczynnik amortyzacji
a) budynki, lokale, obiekty inżynierii lądowej	10	1
b) urządzenia techniczne i maszyny	5	2
c) środki transportu	4	1,4
d) inne środki trwale	4	1
Tabela amortyzacyjna – grupa B		
Rodzaj środka trwałego	Okres użytkowania (lata)	Współczynnik amortyzacji
a) budynki, lokale, obiekty inżynierii lądowej	10	2
b) urządzenia techniczne i maszyny	5	1
c) środki transportu	4	1
d) inne środki trwale	5	1
Założenia wspólne		
Zapas towarów:		
Towar A: 6000 szt. x 50,00 zł/szt. = 300 000,00 zł		
Towar B: 2000 szt. x 150,00 zł/szt. = 300 000,00 zł		
Towar C: 42 szt. X 1000,00 zł/szt. = 42 000,00 zł		
Data przyjęcia wszystkich środków trwałych do użytkowania to 1 stycznia 2012 r.		
Wszystkie koszty z wyjątkiem wartości sprzedanych towarów są ujmowane w momencie ich poniesienia		
Aktywa finansowe są wyceniane początkowo w cenie zakupu		
Stawka VAT wynosi 20%		
Pozostały okres spłaty kredytu wynosi 11 lat, natomiast oprocentowanie stałe liczy 12% rocznie		
Wynik finansowy ustalany jest w wariantcie porównawczym		

Załącznik 2 – Bilans otwarcia

Lp.	AKTYWA	01.01.2014
1	2	3
A.	Aktywa trwałe	
I.	Wartości niematerialne i prawne	
II.	Rzeczowe aktywa trwałe	
	1. Środki trwałe	
	a) grunty (w tym prawo wieczystego użytkowania gruntu)	
	b) budynki, lokale, obiekty inżynierii lądowej	
	c) urządzenia techniczne i maszyny	
	d) środki transportu	
	e) inne środki trwałe	
	2. Środki trwałe w budowie	
III.	Należności długoterminowe	
IV.	Inwestycje długoterminowe	
V.	Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe	
B.	Aktywa obrotowe	
I.	Zapasy	
	1. Towary	
II.	Należności krótkoterminowe	
	2. Należności od pozostałych jednostek	
	a) z tytułu dostaw i usług o okresie spłaty	
	– do 12 miesięcy	
	– powyżej 12 miesięcy	
	b) z tytułu podatków, dotacji, ceł, ubezpieczeń społecznych, zdrowotnych i innych świadczeń	
	c) inne należności	
	d) należności dochodzone na drodze sądowej	
III.	Inwestycje krótkoterminowe	
	1. Krótkoterminowe aktywa finansowe	
	a) środki pieniężne i inne aktywa pieniężne	
	– środki pieniężne w kasie i na rachunkach bankowych	
IV.	Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe	
	SUMA AKTYWÓW	
	Pasywa	
A.	Kapitał (fundusz) własny	
I.	Kapitał (fundusz) podstawowy	
II.	Należne wpłaty na kapitał podstawowy (wielkość ujemna)	
III.	Udziały (akcje) własne (wielkość ujemna)	
IV.	Kapitał (fundusz) zapasowy	
V.	Kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny	

1	2	3
VI.	Pozostałe kapitały (fundusze) rezerwowe	
VII.	Zysk (strata) lat ubiegłych	
VIII.	Zysk (strata) netto za rok obrotowy	
IX.	Odpisy z zysku w ciągu roku (wielkość ujemna)	
B.	Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania	
I.	Rezerwy na zobowiązania	
II.	Zobowiązania długoterminowe	
	1. Wobec pozostałych jednostek	
	a) kredyty i pożyczki	
	b) zobowiązania z tytułu dłużnych papierów wartościowych	
	c) inne zobowiązania finansowe	
	d) inne (pozostałe)	
III.	Zobowiązania krótkoterminowe	
	1. Zobowiązania krótkoterminowe wobec pozostałych jednostek	
	a) kredyty i pożyczki	
	b) zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	
	c) inne zobowiązania finansowe	
	d) zobowiązania z tytułu dostaw i usług w okresie wymagalności	
	– do 12 miesięcy	
	– powyżej 12 miesięcy	
	e) zaliczki otrzymane w poczet dostaw	
	f) zobowiązania wekslowe	
	g) zobowiązania z tytułu podatków, ceł ubezpieczeń i innych	
	h) zobowiązania z tytułu wynagrodzeń	
	i) inne zobowiązania	
IV.	Rozliczenia międzyokresowe	
	SUMA PASYWÓW	

Załącznik 3 – Plan kont

Zespól 0 – aktywa trwałe	
010	Środki trwałe
010–1	Środki trwałe – Budynki
010–2	Środki trwałe – Urządzenia
010–3	Środki trwałe – Środki transportu
010–4	Środki trwałe – Inne
020	Środki trwałe w budowie
030	Inwestycje długoterminowe
070	Odpisy umorzeniowe środków trwałych
070–1	Odpisy umorzeniowe środków trwałych – Budynki
070–2	Odpisy umorzeniowe środków trwałych – Urządzenia
070–3	Odpisy umorzeniowe środków trwałych – Środki transportu
070–4	Odpisy umorzeniowe środków trwałych – Inne
075	Odpisy umorzeniowe wartości niematerialnych i prawnych
076	Odpisy umorzeniowe inwestycji długoterminowych
079	Odpisy aktualizujące długoterminowe aktywa finansowe
080	Środki trwałe w budowie
Zespól 1 – środki pieniężne, kredyty bankowe i inne krótkoterminowe aktywa finansowe	
100	Kasa
130	Środki pieniężne na rachunku bankowym
134	Kredyty bankowe
140	Inwestycje krótkoterminowe
145	Środki pieniężne w drodze
Zespól 2 – rozrachunki i roszczenia	
200	Rozrachunki z odbiorcami
210	Rozrachunki z dostawcami
220	Rozrachunki publicznoprawne
220–1	Rozrachunki z Urzędem Skarbowym z tytułu VAT
220–2	Rozrachunki z Urzędem Skarbowym z tytułu PIT
220–3	Rozrachunki z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych
221	Rozliczenie VAT naliczonego
222	Rozliczenie VAT należnego
223	Podatek VAT do rozliczenia
230	Rozrachunki z pracownikami z tytułu wynagrodzeń
240	Pozostałe rozrachunki
260	Odpisy aktualizujące rozrachunki
Zespól 3 – materiały i towary	
303	Rozliczenie zakupu towarów
330	Towary
330–1	Towary A

Zespól 3 – materiały i towary	
330–2	Towary B
330–3	Towary C
Zespól 4 – koszty według rodzajów i ich rozliczenie	
400	Amortyzacja
401	Zużycie materiałów i energii
402	Usługi obce
403	Podatki i opłaty
404	Wynagrodzenia
405	Ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia
409	Pozostałe koszty
490	Rozliczenie kosztów rodzajowych
Zespól 6 – produkty i rozliczenia międzyokresowe kosztów	
640	Rozliczenia międzyokresowe kosztów
Zespól 7 – przychody i koszty ich osiągnięcia	
710	Przychody netto ze sprzedanych usług
730	Koszty sprzedanych usług
731	Przychody netto ze sprzedaży towarów
731–1	Przychody netto ze sprzedaży towarów A
731–2	Przychody netto ze sprzedaży towarów B
731–3	Przychody netto ze sprzedaży towarów C
740	Wartość sprzedanych towarów w cenie zakupu
740–1	Wartość sprzedanych towarów A w cenie zakupu
740–2	Wartość sprzedanych towarów B w cenie zakupu
740–3	Wartość sprzedanych towarów C w cenie zakupu
750	Przychody finansowe
751	Koszty finansowe
760	Pozostałe przychody operacyjne
761	Pozostałe koszty operacyjne
770	Zyski nadzwyczajne
771	Straty nadzwyczajne
Zespól 8 – kapitały własne, fundusze specjalne i wynik finansowy	
800	Kapitał podstawowy (właściciela)
811	Kapitał zapasowy
840	Rezerwy
845	Rozliczenia międzyokresowe przychodów
860	Wynik finansowy
870	Podatek dochodowy i inne obowiązkowe finansowe obciążenia wyniku

Prezentowana publikacja pt. *Wybrane problemy zarządzania i finansów. Studia przypadków* zawiera 14 studiów przypadku (*case study*) z zarządzania i finansów. Studium przypadku jest to opis badanego obiektu (zjawiska, procesów) w określonych warunkach, miejscu i czasie. Współcześnie jedną z głównych metod wykorzystywanych w naukach o zarządzaniu jest właśnie metoda *case study*, a w USA i Wielkiej Brytanii jest to metoda wręcz dominująca. Polega ona na analizowaniu i omawianiu prawdziwych (lub prawdopodobnych) sytuacji, uczy podejmowania decyzji gospodarczych w konkretnych uwarunkowaniach i przewidywania konsekwencji tych decyzji dla przedsiębiorstwa. Głównym celem stawianym publikacji jest uzupełnienie luki na rynku wydawniczym w zakresie zwartych pozycji zawierających studia przypadków z obszaru nauk o zarządzaniu i finansach. W literaturze fachowej możemy spotkać się tylko z kilkoma publikacjami o zasięgu ogólnokrajowym, a także z niewieloma publikacjami wydanymi przez wydawnictwa o zasięgu lokalnym przed prawie dziesięcioma laty.

Zaprezentowane przypadki można pogrupować według problemów, jakich dotyczą. Pierwsza grupa odnosi się do zagadnień zarządzania strategicznego i marketingowego. Kolejne dotyczą zarządzania i rachunkowości w przedsiębiorstwie. Następna grupa omawia problemy zarządzania personelem, a ostatnia koncentruje się na problemach zarządzania miastem, regionem i w administracji publicznej. Autorzy wyrażają przekonanie, że prezentowana publikacja, zawierająca studia przypadków opisujące rzeczywiste sytuacje gospodarcze i przedsiębiorstwa, będzie wykorzystywana w procesie nauczania w wyższych szkołach w Polsce na kierunkach ekonomicznych i zarządzania.